KAUPPAKAMARI

27.4.2022

Eduskunnan talousvaliokunta
VNS 1/2022 vp

LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON AJANKOHTAISSELONTEOSTA EDUSKUNNALLE TURVALLISUUSYMPÄRISTÖN MUUTOKSESTA

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Keskuskauppakamarilta asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston ajankohtaisselonteosta eduskunnalle turvallisuusympäristön muutoksesta. Keskuskauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää lausuntonaan seuraavan.

YLEISTÄ

Keskuskauppakamarin arvion mukaan valtioneuvoston selonteko on selkeä ja antaa riittävän kattavat tiedot eduskunnalle selonteon ripeään käsittelyyn. Kuten selonteossa todetaan, Euroopan ja Suomen turvallisuustilanne on vakavampi ja vaikeammin ennakoitavissa kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen. Venäjä on hyökkäyksellä Ukrainaan osoittanut, ettei se kunnioita valtioiden suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta**.** Keskuskauppakamari kiirehtii eduskuntaa käsittelemään selonteon mahdollisimman nopeasti, jotta Suomi kykenee tekemään välttämättömät turvallisuuspoliittiset ratkaisut viipymättä.

Vaikka selonteko ei ota kantaa minkään yksittäisen turvallisuusratkaisun puolesta, pitää Keskuskauppakamari Suomen Nato-jäsenyyttä ainoana varteenotettavana turvallisuusratkaisuna. Keskuskauppakamarin arvion mukaan Suomen Nato-jäsenyys loisi turvaa ja vakautta kaikkien kansalaisten lisäksi myös yrityksille ja elinkeinoelämälle.

Kauppakamareiden jäsenyrityksilleen tekemän kyselyn perusteella suomalaisista yrityspäättäjistä 73,5 prosentti haluaa Suomen liittyvän puolustusliitto Naton jäseneksi. Kyselyyn vastasi 15.-17.3.2022 lähes 2000 kauppakamareiden jäsenyritystä eri puolilta Suomea ja kaikilta toimialoilta. Nato-jäsenyyttä vastusti 7,1 prosenttia vastanneista ja kantaansa ei osannut sanoa 19,4 prosenttia vastanneista.

Kiristyneellä turvallisuustilanteella on laajoja vaikutuksia yrityksiin. Keskuskauppakamari pitää hyvänä, että selonteossa käsitellään taloutta osana turvallisuuspolitiikkaa ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. Keskuskauppamari pitää tärkeänä, että selonteossa on tunnistettu yritysten keskeinen ja merkittävä rooli yhteiskunnan huoltovarmuuden, kriittisen infran sekä Suomen kybertoimintaympäristön turvaamisessa. Kuten selonteossa todetaan, yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta kriittiset järjestelmät ja palvelut ovat yhä useammin yksityisen sektorin tuottamia, rajat ylittäviä ja keskinäisriippuvaisia.

TALOUDELLISET VAIKUTUKSET JA VARAUTUMINEN

Venäjän hyökkäyssota vaikuttaa laajasti talouteen ja yrityksiin niin suoraan kuin välillisesti. Keskuskauppakamarin mukaan selonteossa on arvioitu taloudellisia vaikutuksia pääosin kattavasti. Keskuskauppakamari yhtyy selonteon arvioon, että yritysvaikutusten kokonaisarviointiin vaikuttavat liiketoimintojen jatkuvuus ylipäätään Venäjällä. Logistiikka-, energia-, raaka-ainekustannusten nousu ja toimitusvaikeudet sekä rahoituskysymykset aiheuttavat epävarmuutta. Suhdanneherkät toimialat kärsivät epävarmuudesta ja globaalien arvoketjujen häiriöistä. Globaali komponenttipula kasvaa.

Nämä asiat näkyvät myös kauppakamareiden jäsenkyselyissä. Kauppakamareiden maaliskuun yrityskyselyn mukaan Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa sekä Venäjään kohdistetut pakotteet vaikuttavat kielteisesti 62 prosentissa yrityksistä. Kyselyyn vastasi lähes 2000 yritystä. Lisäksi raaka-aineiden ja komponenttien kallistuminen vaivaa 40 prosenttia yrityksistä ja toimitusvaikeudet kolmasosaa.

Kauppakamareiden ulkomaankaupan asiakirjatilastot tukevat selonteon arviota Venäjän kaupan romahtamisesta sodan alettua, pääosin pakotteista johtuen. Keskuskauppakamarin arvion mukaan suomalaiset yritykset ovat reagoineet nopeasti epävakaaseen tilanteeseen ja kauppaa Venäjälle ei juurikaan tehdä. Yritykset tukevat pakotteita ja ovat alkaneet uudelleenarvioida logistiikka- ja arvoketjujaan muuttuneessa toimintaympäristössä.

Itämeren alueen turvallisuustilanne

Keskuskauppakamarin mukaan on tärkeää, että Suomi etenee turvallisuuspolitiisen ratkaisun kanssa ripeästi, sillä myös talous ja yritykset tarvitsevat mahdollisimman vakaan ja ennustettavan toimintaympäristön. Erityisen kriittisenä Keskuskauppakamari pitää Itämeren alueen turvallisuustilannetta ja sen ennakoitavuutta. Turvallisuustilanne Itämerellä on jännitteiden lisääntymisen myötä heikentynyt. Keskuskauppakamari yhtyy täysin selonteon arvioon siitä, että Suomen ja mahdollisesti myös Ruotsin Nato-jäsenyyden myötä kynnys sotilaalliseen voimankäyttöön Itämeren alueella nousisi, mikä lisäisi alueen vakautta pidemmällä tähtäimellä.

Suomen taloudellinen hyvinvointi on sidoksissa vientiin ja ulkomaankauppaan, jonka tavaravirat kulkevat suurimmalta osalta meriteitse. Vuonna 2020 vientikuljetuksista laivakuljetusten osuus oli 92 prosenttia ja tavaraa vietiin laivoilla hieman yli 42 miljoonaa tonnia. Tuontikuljetuksista laivakuljetusten osuus oli 76,6 prosenttia.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan muutti Suomen logistista sijaintia epäsuotuisammaksi. Suomen yhteydet maailmalle nojaavat vahvasti lento- ja meriliikenteeseen. Keskuskauppakamarin mukaan muuttunut tilanne vaatii toiminta- ja huoltovarmuutemme parantamista sekä Suomen sisäisten logististen yhteyksien vahvistamista. Muutokset logistiikassa vaikuttavat yrityksiin monella tavalla. Venäjän ilmatilan sulku ja pakotteet sekä vastapakotteet pitkittyessään vaikuttavat heikentävästi Suomen saavutettavuuteen.

Keskuskauppakamari pitää erittäin tärkeänä selonteon kirjausta siitä, että Suomen tulee välttää reunamarkkinakehityksen syntyminen. Keskeistä on turvata Suomen saavutettavuus ja houkuttelevuus investointien kohteena.

Keskuskauppakamari ei täysin yhdy selonteon arvioon siitä, että ulkomaisten sijoittajien suhtautumisessa Suomeen ei olisi havaittavaa muutosta. Vaikka muutosta ei olisi havaittavissa tilastoissa, on viesti yritysten suunnalta osittain toinen. Keskuskauppakamarin mukaan Suomen nk. maariskin kohoamista on seurattava tarkasti.

Keskuskauppakamari haluaa esittää myös huolensa Suomen maakuvasta matkailun ja kansainvälisten osaajien houkuttelun näkökulmasta ja pitää hyvänä, että asia on huomioitu selonteossa. Kuten selonteossa todetaan, Suomen turvallisuuspoliittisilla ratkaisuilla on vaikutusta Suomen maakuvaan. Keskuskauppakamarin mukaan Suomen Nato-jäsenyys olisi tarpeellinen Suomeen kohdistuvan maariskin minimoimiseksi sekä Suomen houkuttelevan ja turvallisen maakuvan ylläpitämiseksi.

27.4.2022

Venäjän energiariippuvuudesta irtautuminen

Selonteossa todetaan, että Suomi pyrkii eroon Venäjän energiariippuvuudesta nopeutetussa aikataulussa. Keskuskauppakamari tukee tavoitetta. Euroopan energiahankinnat ovat hyökkäyssotaa käyvälle Venäjälle tärkeä tulonlähde. On turvallisuusriski, että merkittävä osa energian huolto- ja toimitusvarmuutta on arvaamattoman Venäjän varassa.

Suomi on tuonut noin kolmanneksen käyttämästään energiasta Venäjältä. Suurin osa tästä on ollut öljyä. Moniin EU-maihin verrattuna Suomi on silti paremmassa asemassa, koska fossiilisia polttoaineita on korvattu panostamalla uusiutuvaan energiaan ja ydinvoimaan. Sähkön tuonnin osalta siirtoyhteydet muihin Pohjoismaihin, Olkiluoto 3:n valmistuminen sekä tuulivoimainvestoinnit turvaavat saatavuutta, vaikka tuonti Venäjältä katkeaisi. Kivihiili ja öljy on hankittavissa globaaleilta markkinoilta ja Venäjältä tuotu metsähake voidaan lähitulevaisuudessa korvata kotimaisella energiapuulla ja turpeella.

Vaikein korvattava energianlähde on maakaasu. Kaasu kattaa vain kuusi prosenttia Suomen kokonaisenergiankulutuksesta, mutta on tärkeä monille teollisuuslaitoksille maakaasun siirtoverkoston alueella. Esimerkiksi Hämeen kauppakamarin alueella toimii noin 600 yritystä, jotka käyttävät tuotannossaan maakaasua. Kaasun saatavuusongelmat voivat aiheuttaa katkoksia kaasua käyttävien teollisuuslaitosten toimintaan.

Venäjän kaasuriippuvuudesta irtautumisessa korostuvat nestemäisen maakaasun LNG:n infrastruktuuri ja hankinta, Baltic Connector -siirtoyhteys Viroon sekä maakaasua korvaavat uusiutuvat energianlähteet, kuten biokaasu ja vetypohjaiset ratkaisut. LNG-terminaalialuksen avulla Suomen on mahdollista irtautua Venäjän kaasuriippuvuudesta samassa aikataulussa kuin Viro ja Alankomaat, eli vuoden loppuun mennessä.

Yritykset ovat jo kyenneet omilla toimillaan vähentämään merkittävästi Venäjän energiatuontia erityisesti öljyn osalta. Energiatoimitusten katkaisu on silti selkeintä tehdä poliittisin päätöksin EU-tasolla, koska yritykset eivät voi irtisanoa toimitussopimuksia ilman sopimusrikeseuraamuksia. Pakotepäätökset antavat yrityksille juridisen perusteen katkaista voimassa olevat sopimukset. Samalla yhteiskunnan ja yritysten on tarpeen varautua energian äkillisiin toimitushäiriöihin Venäjän omien päätösten seurauksena.

Venäjän tuonnin korvaaminen kiihdyttää vihreää siirtymää. Uusiutuva ja päästötön energia on kilpailukykyisin ratkaisu Suomen energiaomavaraisuuden kasvattamiseksi. Korkea energian hinta nostaa myös uuden puhtaan teknologian kannattavuutta.

Kuten selonteossa tunnistetaan, Venäjän energiasta irtautuminen edellyttää lisääntyviä energiainvestointeja. Keskuskauppakamari korostaa, että nämä investoinnit tehdään pääosin yksityisellä rahoituksella. Siksi vakaan ja ennakoitavan investointiympäristön ylläpitäminen ja tätä tukevat konkreettiset toimet, kuten luvituksen sujuvoittaminen ovat tärkeitä.

HYBRIDIVAIKUTTAMINEN JA KYBERTURVALLISUUS

Hybridivaikuttaminen ja kyberhyökkäykset ovat viime vuosina lisääntyneet maailmalla ja kuten selonteossa todetaan, hyökkäyksiä on suunnattu niin valtio- ja kuntatason toimijoita kuin yrityksiä ja elinkeinoelämää kohtaan myös Suomessa.

27.4.2022

Keskuskauppakamari haluaa alleviivata selonteon kirjausta siitä, että yritysten rooli Suomen kybertoimintaympäristön turvaamisessa on aivan olennainen. Kuten selonteossa todetaan, yritysten on jatkuvasti ja yhä vahvemmin huolehdittava kyberturvallisuudesta sekä varsinkin siitä, ettei esimerkiksi energiajakelun, logistiikkaketjujen tai muun kriittisen infrastruktuurin ohjausjärjestelmiin pääse käsiksi suoraan avoimesta verkosta.

Muutokset toimintaympäristössä korostavat entisestään julkisen ja yksityisen sektorin yhteistoiminnan merkitystä ja yritysten roolia kokonaisturvallisuudessa, kuten selonteossa hyvin tunnistetaan. Yhteistyön toimivuuden kannalta Keskuskauppakamari pitää keskeisenä, että viranomaiset viestivät ja jakavat aktiivisesti yrityksille ja elinkeinoelämän järjestöille ajankohtaista tietoa ja auttavat siten yrityksiä tilannekuvan muodostamisessa. Tiedon tarve yrityksissä on tällä hetkellä suurta.

Keskuskauppakamari pitää hyvänä toimenpiteitä, joita selonteossa esitetään: julkisen ja yksityisen sektorin yhteisen kyberturvallisuuden ekosysteemin kehittämistä, säännönmukaisen harjoitustoiminnan järjestämistä yhdessä julkisen sektorin ja yritysten kanssa sekä kaikkien yritysten ja organisaatioiden sekä kansalaisten digi- ja kyberturvallisuustaitojen parantamista. Keskuskauppakamari toteaa, että vielä toistaiseksi näiden toimenpiteiden toteutus on riittämättömällä tasolla ja varsinkin pienten yritysten tavoittamisessa on parannettavaa. Kauppakamarit omalta osaltaan tekevät työtä pk-yritysten kyberturvallisuusosaamisen ja -varautumisen parantamiseksi muun muassa yhteistyössä Huoltovarmuuskeskuksen kanssa.

Selonteossa todetaan, että viranomaisten rinnalla yritysten ja organisaatioiden tietoturva-ammattilaiset ovat olennaisen tärkeässä roolissa kybervarautumisen toteuttamisessa. Keskuskauppakamari haluaa kiinnittää huomiota tietoturva- ja teknologia-alaa laajemminkin vaivaavaan vakavaan osaajapulaan. Pula osaavasta työvoimasta uhkaa osaltaan Suomen kyberpuolustuksen tehokkuutta. Keskuskauppakamarin mukaan tietoturvan ammattilaisten koulutukseen tulisi suunnata lisäresursseja.

KESKUSKAUPPAKAMARI

Juho Romakkaniemi
Toimitusjohtaja